

«Астана Медицина Университеті» «Қазақстан тарихы және философия» кафедрасы

СӨЖ

Тақырыбы: Батыс философиясы

Орындаған: Мүтәліп Ш.

Қабылдаған: Рахимжанова Б.

«Астана 2018ж»

Жоспар:

- 1 XX ғасырдағы батыс философиясының қалыптасуы.*
- 2 Позитивизм бағыты және оның тарихи даму кезеңдері.*
- 3 Неотомизм және персонализм бағыттары.*
- 4 Экзистенциализм бағыты мен негізін салған Батыс ойшылдары.*
- 5 Пайдаланған әдебиеттер*

Батыс философиясы үшін ХІХ-ғасырдың соңы мен ХХ-ғасыр дәуірдің өзіндік санасы айқын көрініс тапқан және тарих пен мәдениет дамуының логикасы бұрынғыдан өзгеше түсіндірілген неше түрлі бағыттарға толы ерекше кезең болды.

ХІХ-ғасырдың соңынан бастап Батыс философиясында философияның жаңа классикалық емес типі қалыптаса бастады және ол ХХ-ғасырда қарқынды дамыды.

XX-ғасыр философиясының қалыптасуы шарттары туралы айтсақ:

1) XX-ғасырда Европа басынан кешкен тарихи-әлеуметтік өзгерістер әсіресе бірінші және екінші дүние жүзілік соғыстар қоғам мүшелерінің бойында үрей мен қорқыныш, адамзат пен жеке адамның болашағына деген сенімсіздік туғызды;

2) Қоғам дамыған сайын оның өміріндегі қарама-қайшылықтар күшейе түсіп, адамзат пен өркениеттің алдында шешімі қиын, жаңа діни ұлттық, этникалық мәселелер пайда болды, оларды шешуге дәрменсіз қоғамды дағдарыс жайлады;

3) Бұл қоғамдық дағдарыс жеке адамның жаттануы мен өгейсінуін туғызды, себебі қоғам тұлғаның ішкі дүниесі мен оны мазалаған мәселелер туралы бас ауыртпады;

4) Бұрынғы философиялық жүйе XX-ғасыр адамын толғантқан сұрақтарға жауап беруге қабілетсіз еді, «Жалпы адам дегеніміз не?» деген сұрақпен шектелмей, «Мен кімін?» сауалын қоятын философиялық бағыттарға қажеттілік туды.

Позивитизм

Персонализм

Неотомизм

**XX ғасыр Батыс
философиясындағы
негізгі бағыттар**

Экзистинциализм

Структурализм

Постмодернизм

Позитивизм

Қазіргі заманғы таным теориясының бағыты.

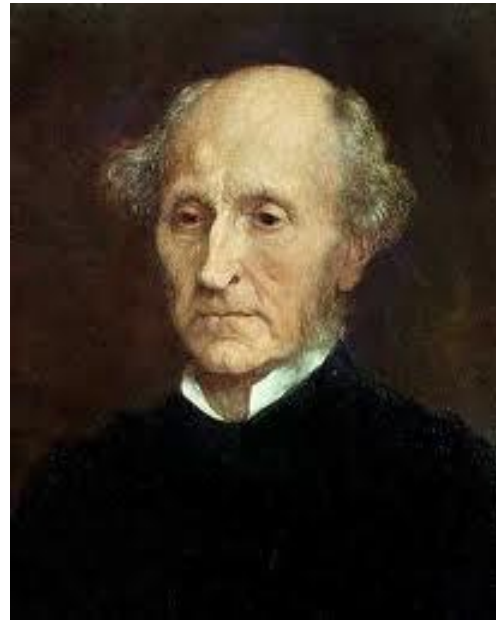
Оның негізін қалаушы – француз философы Огюст Конт (1798-1857). Позитивистердің пікірінше, «болмыс», «материя», «сана» және т.б ұғымдарға, страктылық ойлауға сүйенетін дәстүрлі философия енді жарамсыз, себебі, тек тәжірибе немесе ғылыми эксперимент арқылы тексерілген позитивті, жағымды білім ғана ақиқат, нақты, жаратылыстану ғылымдарына математикаға жақын философия ғана ақиқат философия.

Позитивизм өзі дамуында үш кезеңнен өтті:

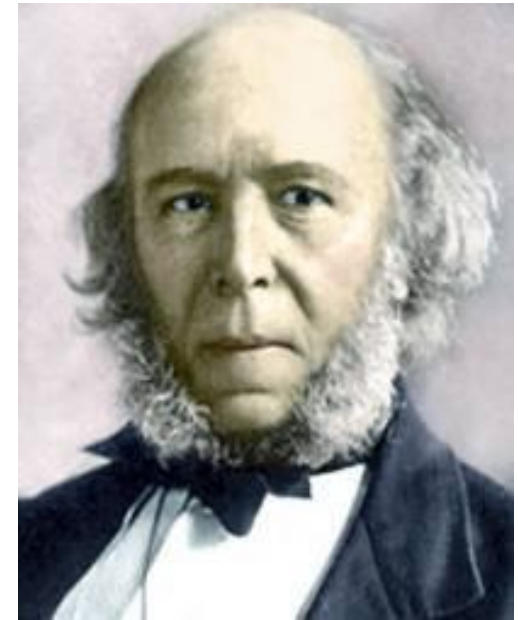
1) бірінші позитивизм жоғарыда аталған мәселелерді алғашқы болып қойып, философияның міндеті – объективті өмір сүруші материалдық дүние туралы нақты ғылымдар жинаған білімдерді қорыту және жүйелеу деп ымдады. Бұл кезеңнің өкілдері – О.Конт, Г. Спенсер, Дж.Милль.

О. Конт

Дж.
Милль

Г. Спенсер

Позитивизмнің ең соңғы жаңа нұсқасы постпозитивизм болып табылады (XX ғасырдың екінші жартысы мен соңы). Көрнекті өкілдері - **К.Поппер** (1902-1994), **Т.Кун**(1992ж.т.).

Постпозитивизм ғылым тарихына мән береді.

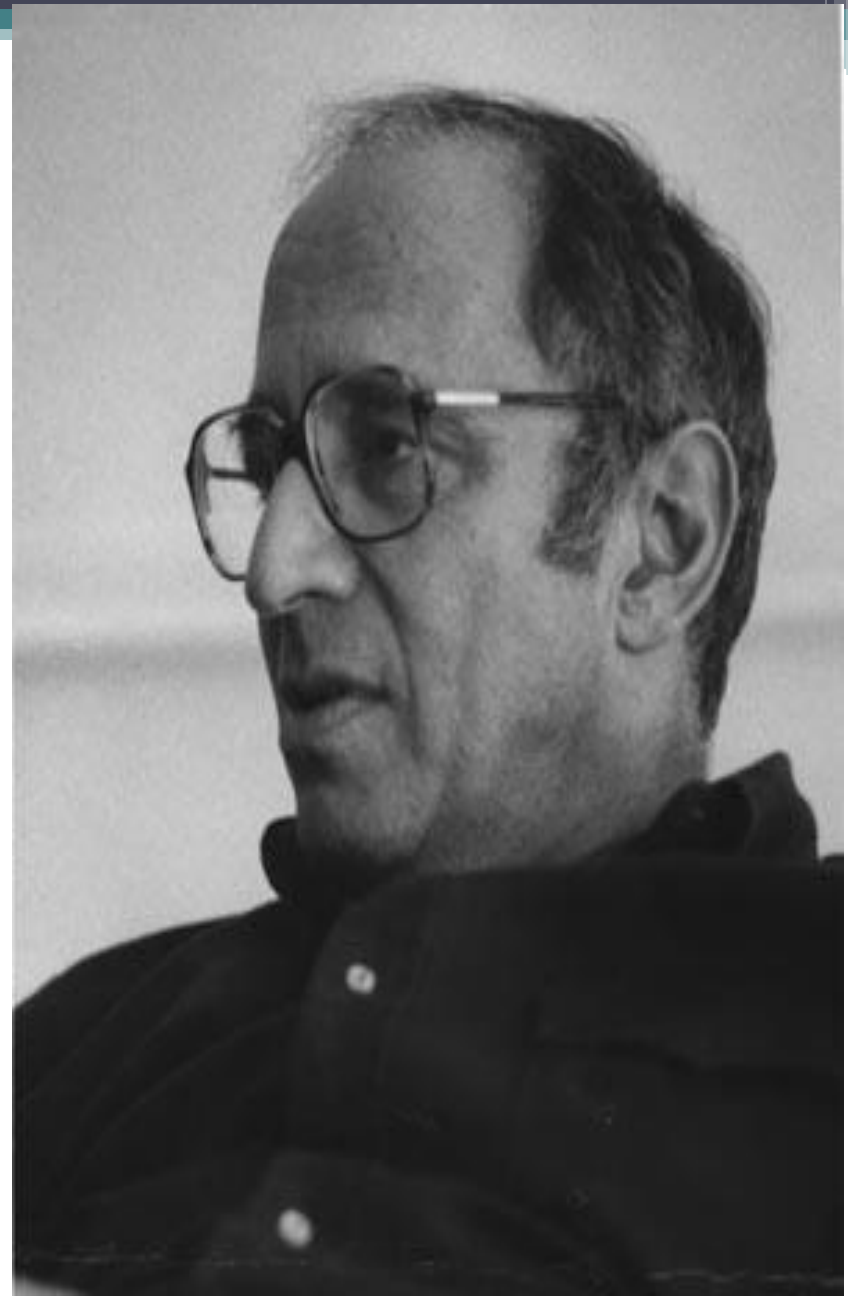
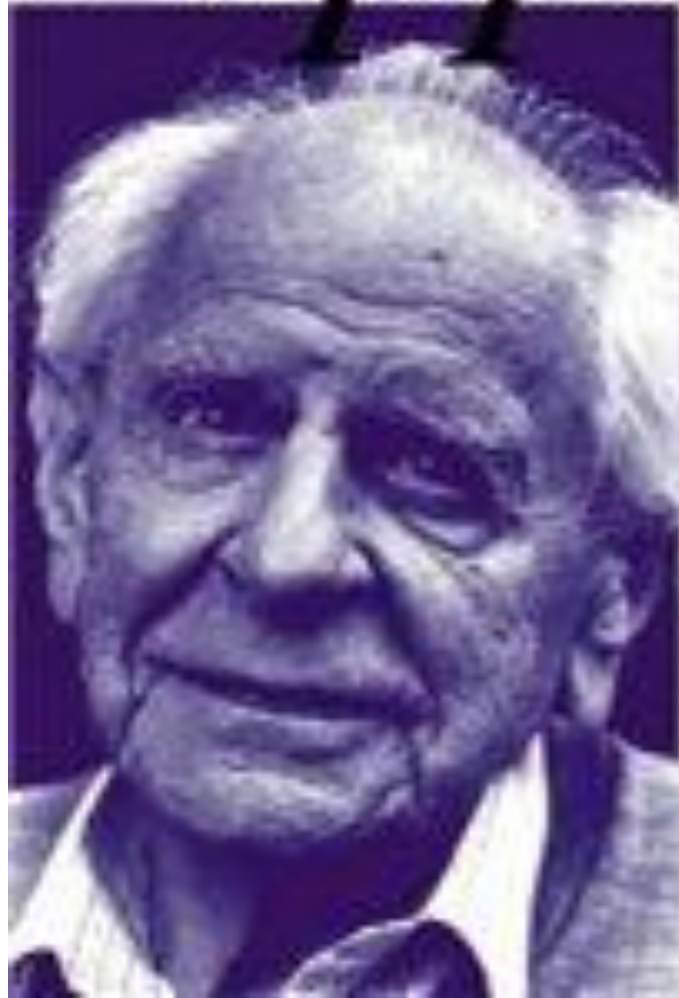
Постпозитивизмнің басты мақсаты - ғылыми білімнің (тілдің, ұғымның) құрылымын (неопозитивистер сияқты) емес, ғылыми білімнің дамуын зерттеу.

Постпозитивизм қарастыратын негізгі сұрақтар:

1. Жаңа теория қалай пайда болады?
2. Ол қалай танылады?
3. Біртектес немесе бәсекелес ғылыми теорияларды салыстырудың өлшемдері қандай?
4. баламалық (альтернативалық) теорияларды жақтаушылардың арасында ортақ түсінік болуы мүмкін бе?

Popper

Постпозитивистер пікірінше, теорияның ақиқаттығы мен оның верификациялылығы (тәжірибе жүзінде тексеру мүмкіндігі) арасындағы байланыс міндетті емес. Ғылымның жалпы мағынасы мен ғылым тілі арасында да қатаң қайшылық жоқ. Верификацияланбайтын мәселелерді (метафизикалық, бейғылыми) ығыстыру міндет емес.

Постпозитивистер пікірінше, ғылым қатаң сызық бойынша емес, секірістермен, бірде жоғарылап, енді бірде төмен құлдырап, бірақ тұтас алғанда ғылыми білімнің өсіп - жетілуі тенденциясы бойынша дамиды.

Қазіргі постпозитивизмнің негізгі мәселелері:

1. фальсификация мәселесі (бір немесе бірнеше жалған, ақиқат емес фактілер орын алған жағдайда тұтас ғылыми теориядан бас тарту керек пе?);
2. ғылыми теориялардың шынайылығы мәселесі (ғылыми теорияларды қандай шынайы өлшемдермен тексеруге болады?);
3. рационалдылық мәселесі (ғылымдағы рационалдылық деген не?);
4. ғылыми теорияларды өлшеу мәселесі (ғылыми теорияларды қандай өлшемдермен анықтауға болады?);
5. антагонистік теориялар арасында ортақ пікірге келу, түсіністік мәселесі.

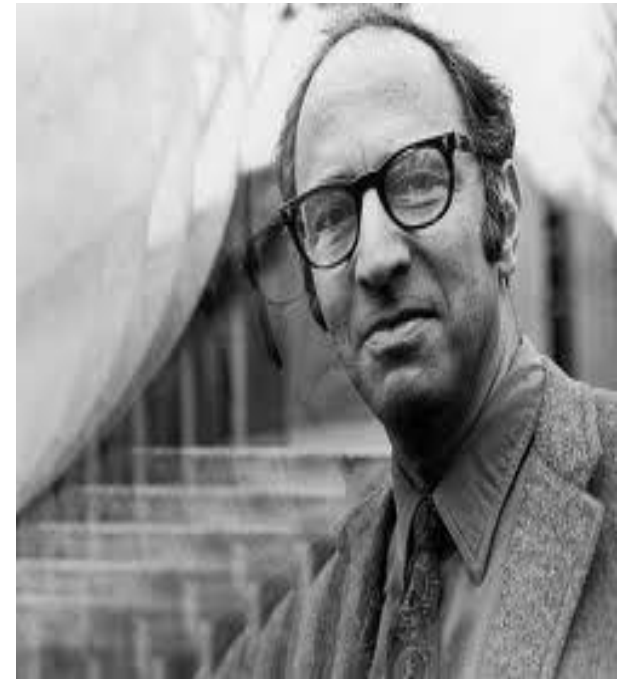
3) *неопозитивизм* – ғылыми теориялардың ақиқаттылығын, салтырмалы құндылығын анықтау тәсілдерін зерттеумен айналысты. Өкілдері: К.Поппер, И.Лакатос, Т.Кун және т.б. Олар ғылыми білімді тексерудің негізгі принциптері ретінде верификация, фальсификация және конвенция принциптерін ұсынды.

К. Поппер

И.
Лакатос

Т. Кун

Неотомизм

XX-ғасырдағы философиялық ағымдардың тағы бірі – **неотомизм**, немесе жаңа томизм – католик шіркеуінің философиясы, қазіргі заманғы діни философиялық ағымдардың арасындағы Батыс Европада ғана емес, бүкіл әлемге ең танымалы және беделдісі. Неотомизм орта ғасырың діни философы Томас Аквинскийдің іліміне негізделген. Сенім мен ақылдың, дін мен ғылымның үндестігін жария еткен бұл ілім шіркеуді қорғау үшін аса қолайлы болғандықтан, папа Лев 13-ші 1879 жылы оны ристиандық католиктік діннің негізгі қағидаларын философиялық тұрғыдан дұрыс түсіндіруші бірден бір философия деп тұжырымдады. Негізгі өкілдері: Э. Жильсон, Ж.Маритен, П.Тейяр де Шарден.

Неотомизмнің басты қағидасы – сенім мен ақыл-ойдың, ғылым мен діннің гармониясы. Бұл ағымның өкілдерінің пікірінше, ақиқат философия рационализм мен иррационализмді қарсы қоюдан бас тартып, дүниені түсінудің әр түрлі тәсілдерін біріктіріп, универсалды мүмкіндіктерге шылуы қажет. Бірақ неотомистер құдайдан туындайтын сенімді жоғарырақ қояды.

Қазіргі заманғы неотомизм антропологиялық сипатқа ие, яғни адамға бағытталған. Құдайдың жаратушылық функциясы неотомизмде шектелген, ол адамды жаратушы болғанмен, өзін жүзеге асырушы. проектіден ішкі дүниесі, микрокосмы бай нақты тұлғаға айналдырушы, құдайдың ісін аяқтаушы еркін, өзін-өзі жетілдірген, құдай жаратқан космостың кішкене үлгісі адамның өзі.

Неотомизмнің негізгі өкілдері:

П.Тейяр де Шарден

Э.Жильсон

Ж.Маритен

Экзистенциализм

XX ғасырдың орта шенінде Батыста ең кең тараған субъективтік-идеалистік философияның бірінен саналады. Экзистенциализм капитализмнің жалпы дағдарысының идеологиялық бейнеленуінің бір формасы болып табылады.

Оның ірі өкілдері М.Хайдеггер (1889-1976), К. Ясперс (1883-1969), Г.Марсель (1889-1973), Ж.Л.Сартр (1905-1980), А.Камю (1913-1960) және басқалар. Экзистенциализм, немесе „өмір сүру философиясы“, буржуазиялық философияның иррационалистік (адамның ақыл-ойының күшін жоққа шығаратын) бағыттарының бірінен саналады.

„Экзистенция“ ұғымы (латынша *ex*кіаіepііа — өмір сүру дегенді білдіреді) экзистенциализмде ерекше рөл атқарады, оның барлық философиялық қағидаларының бастапқы негізін тұрады.

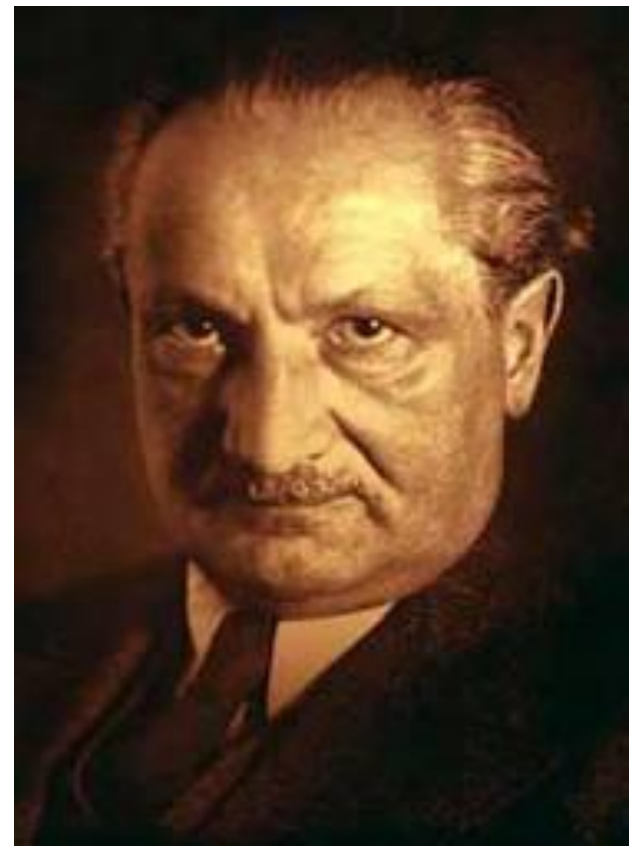
Экзистенциализмнің ірі өкілдері:

А. Камю (1913-1960)

К. Ясперс (1883-1969)

М. Хайдеггер (1889-1976)

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1 Алтаев Ж. Философия және мәдениеттану: оқу құралы – 2-ші басылымы – А.: 2001***
- 2 Тұрғынбаев Ә.Х. Философия тарихы – А.: 2001***
- 3 Қысқаша философия тарихы – А.: 1999***
- 4 Google.kz***
- 5 Тарихи тұлғалар. Танымдық - көпшілік басылым. Мектеп жасындағы оқушылар мен көпшілікке арналған. Құрастырушы: Тоғысбаев Б. Сужикова А. – Алматы. “Алматыкітап баспасы”, 2009***